

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

ARUZ VA POETIKA ASOSLARI

(2-kurslar uchun)

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar
Ta'lim sohasi: 110000 –Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi: 5112400 – O'zga tilli guruhlarda
o'zbek tili

T.R.	Mashg'ulot turi	Ajratilgan soat	Semestr	
			III	IV
1.	Ma'ruza	14	6	8
2.	Seminar			
3.	Amaliy	76	24	52
4.	Mustaqil ta'lim soati	90	30	60
5.	Umumiy auditoriya soati	90	30	60
6.	Umumiy o'quv soati	180	60	120

NUKUS – 2021

Fanning ishchi o'quv dasturi Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti hamda Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti bilan hamkorlikda ishlab chiqilgan va institut Kengashida 2021-yil 28-iyundagi 11-sonli majlis bayonnomasi bilan tasdiqlangan "Aruz va poetika asoslari" fani dasturi asosida tayyorlangan.

Tuzuvchi: **Tashanov K.Yu.** Ajiniyoz nomidagi Nukus DPI o'zbek adabiyoti kafedrasida dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Taqrizchilar: **N.Allamberganova** Ajiniyoz nomidagi Nukus DPI o'zbek adabiyoti kafedrasida katta o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

H.Allambergenov Ajiniyoz nomidagi Nukus DPI o'zbek adabiyoti kafedrasida katta o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ishchi fan dasturi Turkiy tillar fakulteti kengashining 2021-yil "28"- may dagi 10 - sonli bayonnoma bilan ma'qullandi.

Fakultet kengashi raisi: B. Davletov

Ishchi fan dasturi O'zbek adabiyoti kafedrasida majlisida muhokama qilinib, "26"- may dagi 10 - sonli bayonnoma bilan tavsiya qilingan.

Kafedra mudiri: S. Matyakupov

Ishchi fan dasturi Nukus davlat pedagogika instituti O'quv-uslubiy kengashining 2021-yil "28" 06 dagi 11 - sonli qarori bilan tasdiqlangan.

1. O'quv fani o'qitilishi bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar

Fanni o'qitishdan maqsad aruzning nazariy asoslarini o'rganish, ushbu o'lchovda bitilgan she'riy asarlarni tahlil qilish, mumtoz janrlar va ularning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, ilmi badi' va ilmi qofiya haqida ma'lumot berishdir. Talaba yoshlarni xalqimizning boy ma'naviy merosi bilan yaqindan tanishtirish, o'sib kelayotgan avlodni sog'lom e'tiqod va yuksak axloq sohibi bo'lgan ajdodlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash, ular qoldirgan ma'naviy xazinani tom ma'noda qadrlashga o'rgatishdan iborat.

“Aruz va poetika asoslari” fani bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar. **Talaba:**

– aruz vaznining o'ziga xos xususiyatlari, aruz tarixi haqida, aruz vaznining nazariy asoslari, qisqa, cho'ziq va o'ta cho'ziq hijolarning bir-biridan farqi, rukn va bahr tushunchalari, musta'mal bahrlar; mumtoz she'r shakllari, badiiy san'atlar, qofiya ilmi haqida **bilimga ega bo'lishi;**

– taqti' va uning qoidalari, bahrlar va ularning tarkibiy tuzilishi, bir xil asliy ruknlardan tashkil topgan bahrlar, ularning o'ziga xos xususiyatlari, turkiy she'riyatda faol qo'llanilgan ramal, hazaj, rajaz, muta'qorib bahrlarida yozilgan she'rlarning taqti'ni belgilay olish, turli asliy ruknlardan tarkib topgan bahrlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari, mumtoz aruzshunoslik asoslari; baytli va bandli she'r shakllari, ularning o'ziga xos xususiyatlari, lafziy, ma'naviy va mushtarak san'atlar, mumtoz qofiya turlari haqida bilim va **ko'nikmalarga ega bo'lishi;**

– Mumtoz she'riy asarlar doirasida badiiylik mohiyati, mumtoz she'r nav'lari, badiiy san'atlar, qofiya va uning turlari haqida umumiy tasavvur hosil qila olishi, mumtoz she'riyatda istifoda etilgan janrlarning badiiyatini belgilay olishi, aruzda yozilgan she'rlarni ifodali o'qiy olish **malakasiga ega bo'lishi zarur.**

2. MA'RUZA MASHG'ULOTLARI

1- jadval

T.R.	Ma'ruza mashg'ulotlar mavzulari	Dars soatlari hajmi
III-semestr		
1.	Aruz tizimi haqida umumiy ma'lumot. Aruzning nazariy asoslari	2
2.	Aruzda rukn va bahr tushunchasi	2
3.	Bir xil asliy ruknlardan tarkib topgan bahrlar	2
III-semestr bo'yicha jami		6

3. MA'RUZA MASHG'ULOTLARI

2- jadval

T.R.	Ma'ruza mashg'ulotlar mavzulari	Dars soatlari hajmi
IV-semestr		
1.	Rajaz va muta'qorib bahrlari. Turli asliy ruknlar va ularning tarmoqlaridan tarkib topgan bahrlar.	2
2.	Mumtoz poetika haqida umumiy ma'lumot. Balog'at ilmi.	2
3.	Mumtoz adabiyotda adabiy turlar va she'r nav'lari.	2
4.	Ilmi badi' yoki badiiy san'atlar talqini Ilmi qofiya haqida ma'lumot	2
IV-semestr bo'yicha jami		8

Ma'ruza mashg'ulotlari multimediya qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada akadem guruhlar oqimi uchun o'tiladi. O'quv ma'lumotlarining sifati va samarali tashkil etishga ta'sir

etuvchi quyidagi intelfaol usullardan klaster, aqliy hujum, T-sxema, baliq skleti, konsentual jadval, venna diagrammasi, keys-stadi kabilardan keng foydalanadi.

4. AMALIY MASHG‘ULOTLAR

3- jadval

№	Amaliy mashg‘ulot mavzulari	Dars soatlari hajmi
III-semestr		
1.	Aruzning asosiy birliklari. Bo‘g‘in va hijo tushunchalari. Vasl, imola va taslim hodisalari	4
2.	Aruzda rukn va bahr. Asliy va tarmoq ruknlar	4
3.	Ramal bahri va uning musamman vaznlari	4
4.	Ramal bahrining musaddas vaznlari	4
5.	Hazaj bahri va uning musamman vaznlari	4
6.	Hazaj bahrining musaddas vaznlari	4
III-semestr bo‘yicha jami		24

5. AMALIY MASHG‘ULOTLAR

4- jadval

№	Amaliy mashg‘ulot mavzulari	Dars soatlari hajmi
IV-semestr		
1.	Ruboiy vaznlari. Axrab shajarasi.	2
2.	Ruboiy vaznining axram shajarasi.	2
3.	Rajaz bahri vaznlari.	2
4.	Mutaqorib bahri vaznlari.	2
5.	Mutadorik va komil bahri vaznlari.	2
6.	Xafif va sari’ bahri vaznlari.	2
7.	Mujtass bahri vaznlari.	2
8.	Muzori’ bahri vaznlari.	2
9.	Munsarih bahri vaznlari.	2
10.	Tavil va ariz bahrlari.	2
11.	Mumtoz aruzshunoslik asoslari.	2
12.	Baytli she’r shakllari. G‘azal va uning turlari.	4
13.	Qasida va mustazod janrlari.	2
14.	Kichik lirik janrlar badiiyati.	4
15.	Musammatlarning shakliy xususiyatlari. Mustaqil va tazmin musammatlar.	4
16.	Tarji’band, tarkibband, masnaviy, soqiynoma.	4
17.	Badiiy san’atlar tasnifi. Lafziy san’atlar.	4
18.	Ma’naviy san’atlar. Qorishiq san’atlar.	4
19.	Mumtoz adabiyotda qofiya turlari.	4
IV-semestr bo‘yicha jami		52

Amaliy mashg‘ulotlari multimediya qurilmalari va boshqa texnologiyalar bilan jihozlangan auditoriyada har bir akademik guruhga alohida o‘tiladi. Mashg‘ulotlarni olib borish usullari turli tuman ko‘rinishda bo‘lsa-da, faol va interfaol metodlar ko‘proq qo‘llanilishi maqsadga muvofiq. Shuningdek, mashg‘ulotlar davomida amaliy vaziyatlar, muomoli topshiriqlar, Keys-stadi texnologiyalari o‘qituvchi tomonidan beriladi. Ko‘rgazmali materiallar va axborot multimediya qurilmalari yordamida uzatiladi.

6. MUSTAQIL TA'LIM**5-jadval**

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Dars soatlari hajmi
III-semestr		
1.	“Aruz va poetika asoslari” fanining maqsad va vazifalari.	4
2.	Bo‘g‘in va hijo tushunchalari. Vasl, imola va taslim hodisalari qo‘llanilgan baytlar tahlili.	4
3.	Ramal bahrining musamman vaznlari tahlili (Maktab darsliklaridagi she‘rlar asosida).	4
4.	Ramal bahrining musaddas vaznlari tahlili (Maktab darsliklaridagi she‘rlar asosida).	6
5.	Hazaj bahrining musamman vaznlari tahlili (Maktab darsliklaridagi she‘rlar asosida).	6
6.	Hazaj bahrining musaddas vaznlari tahlili (Maktab darsliklaridagi she‘rlar asosida).	6
III- semestr bo‘yicha jami		30

7. MUSTAQIL TA'LIM**6-jadval**

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Dars soatlari hajmi
IV-semestr		
1.	Rajaz bahri vaznlari tahlili (Mumtoz ijodkorlar she‘rlari asosida).	4
2.	Mujtass bahri vaznlari tahlili (Alisher Navoiy g‘azallari asosida)	4
3.	Muzori‘ bahri vaznlari tahlili (Mumtoz ijodkorlar she‘rlari asosida)	4
4.	Alisher Navoiy “Xamsa”sining vazn xususiyatlari	4
5.	Ruboiy vaznlari tahlili (Bobur ruboiylari misolida)	4
6.	Tuyuq janri tahlili (Lutfiy tuyuqlari misolida).	4
7.	Tuyuq va tajnis (Maktab darsliklaridagi she‘rlar asosida)	4
8.	Qit‘a janri tahlili (Mumtoz ijodkorlar she‘rlari asosida)	4
9.	Chiston tahlili (Navoiy va Uvaysiy chistonlari asosida)	4
10.	Muxammas janri tahlili	4
11.	Musaddas janri tahlili	4
12.	Musamman va muashshar janrlari	4
13.	Tarjiband janri tahlili (Navoiy tarji‘bandlari asosida)	4
14.	Navoiy soqiynomasi kompozitsiyasi	2
15.	Lafziy san‘atlar	2
16.	Qorishiq san‘atlar	2
17.	Istiora, tazod, talmeh, tajohil ul-orif, husni ta‘lil she‘riy san‘atlari	2
IV- semestr bo‘yicha jami		60

Mustaqil o‘zlashtirilgan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlanadi va uni taqdimoti tashkil qilinadi. Talabalar tomonidan mustaqil ishlar tayyorlanayotganda ular e‘tiborini ilg‘or xorij tajribasi bilan mamlakatimizda aruz ilmi, mumtoz adabiyotni o‘rganishda qo‘lga kiritilayotgan yutuqlarning asoslarini bog‘lash, tahlil etish, o‘z fikrlarini hayotiy misollar bilan yoritilishiga yo‘naltiriladi.

8. Kurs ishi (loyihasi) tarkibi, ularga qo'yiladigan talablar
“Aruz va poetika asoslari” fanidan kurs ishi rejalashtirilmagan.

9. Tavsiya etilayotgan oraliq nazorat savollari. III-semestr

1. Aruz tizimi haqida umumiy ma'lumot.
2. Aruzning nazariy asoslari
3. She'riy vazn tushunchasi.
4. Aruz she'r tizimi haqida.
5. Aruzning paydo bo'lishi.
6. Aruzning nazariy asoslari.
7. Hijo va bo'g'in tushunchalarining qiyosi.
8. Hijo turlari haqida.
9. Cho'ziq, qisqa va o'ta cho'ziq hijolar.
10. Cho'ziq, qisqa va o'ta cho'ziq hijolarning o'ziga xos xususiyatlari.
11. Aruzda rukn va bahr tushunchasi
12. Rukn tushunchasi.
13. Rukn misraning ritmik bo'lagi sifatida.
14. Ruknlarning vujudga kelishi.
15. Asliy ruknlar: *fauvlun, foilun, mafoiylun, foilotun, mustaf'ilun, maf'uvlotu, mafoilatun va mutafoilun.*
16. Tarmoq ruknlar.
17. Ruknlardan bahrlarning hosil bo'lishi.
18. Rukn va bahr munosabati.
19. Bahrlar va ularning tarkibiy tuzilishi.
20. Bir xil asliy ruknlardan tarkib topgan bahrlar.
21. Turkiy (o'zbek) she'riyatda musta'mal bahrlar, ularning qo'llanilish darajasi.
22. Ramal – turkiy she'riyatning yetakchi bahri sifatida.
23. Ramal bahrining *foilotun* asliy rukniga asoslanishi.
24. Musamman va musaddas ruknli vaznlar.
25. Hazaj bahri.
26. Hazajning *mafoiylun* asliy ruknidan hosil bo'lishi.
27. Hazaj bahrining musamman va musaddas ruknli vaznlari.

10. Tavsiya etilayotgan oraliq nazorat savollari. IV-semestr

1. Rajaz va mutaqorib bahrlari
2. Rajaz bahrining o'ziga xos xususiyatlari.
3. Mustaf'ilunga xos tarmoq ruknlar.
4. Mutaqorib – turkiy she'riyatning ilk bahri sifatida.
5. Faulun asliy rukni va uning tarmoqlari.
6. Mutaqoribning turkiy she'riyatda faqat musamman shaklga ega bo'lishi.
7. Turli asliy ruknlar va ularning tarmoqlaridan tarkib topgan bahrlar
8. Musaddas ruknli bahrlar.
9. Sari' va xafif bahrlari.
10. Ularning epik she'riyatda qo'llanilish darajasi.
11. “Xamsa” vaznlari.
12. Musamman ruknli bahrlar.
13. Mujtass, muzori' va munsarih bahrlari. Ulardan hosil bo'luvchi vaznlar.
14. Mumtoz poetika haqida umumiy ma'lumot. Balog'at ilmi
15. “Poetika” atamasining lug'aviy va istilohiy ma'nolari.
16. Ilmi balog'a haqida umumiy tasavvur.

17. Ilmi adab va uning tarkibiy qismlari.
18. Ilmlar uchligi – mumtoz she’rni o‘lchash vositasi.
19. Musulmon Sharqida mumtoz poetikaga doir asarlar.
20. Mumtoz adabiyotda adabiy turlar va she’r nav’lari
21. Adabiy tur tushunchasi va uning ifodalanish shakllari.
22. Nazmga xos janrlar va ularning tasnifi.
23. Baytli she’r shakllari.
24. G‘azal, qasida va mustazod janrlari.
25. Kichik lirik janrlar tavsifi.
26. Musammatlar haqida ma’lumot.
27. Mustaqil va tazmin musammatlar.
28. Bayt asosidagi bandli she’rlar (ham band, ham baytga asoslangan she’riy shakllar).
29. Ilmi badi’ yoki badiiy san’atlar talqini
30. Ilmi badi’ haqida ma’lumot.
31. Badiiy san’atlar tasnifi.
32. Mumtoz va zamonaviy tasniflar.
33. Lafziy san’atlar va ularning turlari.
34. Ma’naviy san’atlar haqida umumiy ma’lumot.
35. O‘xshatish va dalillash asosidagi san’atlar: tashbih, talmih, husni ta’lil, tamsil, irsol ul-masal, laff va nashr va b.
36. Ifoda usullari asosidagi san’atlar. Mushtarak san’atlar.
37. Ilmi qofiya haqida ma’lumot
38. Mumtoz qofiya haqida umumiy ma’lumot.
39. Mumtoz qofiya turlari.
40. Qofiyaning o‘zak tarkibiga ko‘ra farqlanuvchi turlari.
41. Mujarrad, muassas, murdaf va muqayyad (qaydli) qofiyalar.
42. Qofiyaning tuzilishiga ko‘ra turlari. Mutlaq va muqayyad qofiyalar.

11. Tavsiya etilayotgan yakuniy nazorat savollari. III-semestr

1. Aruz tizimi.
2. Aruzning nazariy asoslari.
3. She’riy vazn tushunchasi.
4. Aruz she’r tizimi.
5. Aruzning paydo bo‘lishi.
6. Aruzning nazariy asoslari.
7. Hijo va bo‘g‘in tushunchalari.
8. Hijo turlari haqida.
9. Cho‘ziq, qisqa va o‘ta cho‘ziq hijolar.
10. Cho‘ziq, qisqa va o‘ta cho‘ziq hijolarning o‘ziga xos xususiyatlari.
11. Aruzda rukn tushunchasi
12. Aruzda bahr tushunchasi
13. Rukn misraning ritmik bo‘lagi sifatida.
14. Ruknlarning vujudga kelishi.
15. Asliy ruknlar
16. Faulun, foilun, mafoiylun ruknlari
17. Foilotun, mustaf’ilun, maf’uvlotu ruknlari
18. Mafoilatun va mutafoilun ruknlari
19. Tarmoq ruknlar.
20. Ruknlardan bahrlarning hosil bo‘lishi.
21. Rukn va bahr munosabati.

22. Bahrlar va ularning tarkibiy tuzilishi.
23. Bir xil asliy ruknlardan tarkib topgan bahrlar.
24. Turkiy (o‘zbek) she‘riyatda musta‘mal bahrlar, ularning qo‘llanilish darajasi.
25. Ramal – turkiy she‘riyatning yetakchi bahri sifatida.
26. Ramal bahrining foilotun asliy rukniga asoslanishi.
27. Musamman va musaddas ruknli vaznlar.
28. Hazaj bahri.
29. Hazajning mafoiylun asliy ruknidan hosil bo‘lishi.
30. Hazaj bahrining musamman va musaddas ruknli vaznlari.

12. Tavsiya etilayotgan yakuniy nazorat savollari. IV-semestr

1. Rajaz va muta‘qorib bahrlari
2. Rajaz bahrining o‘ziga xos xususiyatlari.
3. Mustaf‘ilunga xos tarmoq ruknlar.
4. Muta‘qorib – turkiy she‘riyatning ilk bahri sifatida.
5. Faulun asliy rukni va uning tarmoqlari.
6. Muta‘qoribning turkiy she‘riyatda faqat musamman shaklga ega bo‘lishi.
7. Turli asliy ruknlar va ularning tarmoqlaridan tarkib topgan bahrlar
8. Musaddas ruknli bahrlar.
9. Sari‘ va xafif bahrlari.
10. Ularning epik she‘riyatda qo‘llanilish darajasi.
11. “Xamsa” vaznlari.
12. Musamman ruknli bahrlar.
13. Mujtass, muzori‘ va munsarih bahrlari. Ulardan hosil bo‘luvchi vaznlar.
14. Mumtoz poetika haqida umumiy ma‘lumot. Balog‘at ilmi
15. “Poetika” atamasining lug‘aviy va istilohiy ma‘nolari.
16. Ilmi balog‘a haqida umumiy tasavvur.
17. Ilmi adab va uning tarkibiy qismlari.
18. Ilmlar uchligi – mumtoz she‘rni o‘lchash vositasi.
19. Musulmon Sharqida mumtoz poetikaga doir asarlar.
20. Mumtoz adabiyotda adabiy turlar va she‘r nav‘lari
21. Adabiy tur tushunchasi va uning ifodalanish shakllari.
22. Nazmga xos janrlar va ularning tasnifi.
23. Baytli she‘r shakllari.
24. G‘azal, qasida va mustazod janrlari.
25. Kichik lirik janrlar tavsifi.
26. Musammatlar haqida ma‘lumot.
27. Mustaqil va tazmin musammatlar.
28. Bayt asosidagi bandli she‘rlar (ham band, ham baytga asoslangan she‘riy shakllar).
29. Ilmi badi‘ yoki badiiy san‘atlar talqini
30. Ilmi badi‘ haqida ma‘lumot.
31. Badiiy san‘atlar tasnifi.
32. Mumtoz va zamonaviy tasniflar.
33. Lafziy san‘atlar va ularning turlari.
34. Ma‘naviy san‘atlar haqida umumiy ma‘lumot.
35. O‘xshatish va dalillash asosidagi san‘atlar: tashbih, talmih, husni ta‘lil, tamsil, irsol ul-masal, laff va nashr va b.
36. Ifoda usullari asosidagi san‘atlar. Mushtarak san‘atlar.

37. Ilmi qofiya haqida ma'lumot
38. Mumtoz qofiya haqida umumiy ma'lumot.
39. Mumtoz qofiya turlari.
40. Qofiyaning o'zak tarkibiga ko'ra farqlanuvchi turlari.
41. Mujarrad, muassas, murdaf va muqayyad (qaydli) qofiyalar.
42. Qofiyaning tuzilishiga ko'ra turlari. Mutlaq va muqayyad qofiyalar.

13. FAN BO'YICHA TALABALAR BILIMINI BAHOLASH VA NAZORAT QILISH ME'ZONLARI. "ARUZ VA POETIKA ASOSLARI" FANIDAN TALABALAR BILIMINI BAHOLASH ME'YORLARI

Mazkur baholash dasturi O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018- yil 9- avgustdagi 19-2018-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizomga muvofiq ishlab chiqildi.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar:

Fanni o'qitishdan maqsad aruzning nazariy asoslarini o'rganish, ushbu o'lchovda bitilgan she'riy asarlarni tahlil qilish, mumtoz janrlar va ularning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, ilmi badi' va ilmi qofiya haqida ma'lumot berishdir. Talaba yoshlarni xalqimizning boy ma'naviy merosi bilan yaqindan tanishtirish, o'sib kelayotgan avlodni sog'lom e'tiqod va yuksak axloq sohibi bo'lgan ajdodlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash, ular qoldirgan ma'naviy xazinani tom ma'noda qadrlashga o'rgatishdan iborat.

"Aruz va poetika asoslari" fani bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yiladigan talablar. **Talaba:**

– aruz vaznining o'ziga xos xususiyatlari, aruz tarixi haqida, aruz vaznining nazariy asoslari, qisqa, cho'ziq va o'ta cho'ziq hijolarning bir-biridan farqi, rukn va bahr tushunchalari, musta'mal bahrlar; mumtoz she'r shakllari, badiiy san'atlar, qofiya ilmi haqida **bilimga ega bo'lishi;**

– taqti' va uning qoidalari, bahrlar va ularning tarkibiy tuzilishi, bir xil asliy ruknlardan tashkil topgan bahrlar, ularning o'ziga xos xususiyatlari, turkiy she'riyatda faol qo'llanilgan ramal, hazaj, rajaz, mutaqorib bahrlarida yozilgan she'rlarning taqti'ni belgilay olish, turli asliy ruknlardan tarkib topgan bahrlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari, mumtoz aruzshunoslik asoslari; baytli va bandli she'r shakllari, ularning o'ziga xos xususiyatlari, lafziy, ma'naviy va mushtarak san'atlar, mumtoz qofiya turlari haqida bilim va **ko'nikmalarga ega bo'lishi;**

– Mumtoz she'riy asarlar doirasida badiiylik mohiyati, mumtoz she'r nav'lari, badiiy san'atlar, qofiya va uning turlari haqida umumiy tasavvur hosil qila olishi, mumtoz she'riyatda istifoda etilgan janrlarning badiiyatini belgilay olishi, aruzda yozilgan she'rlarni ifodali o'qiy olish **malakasiga ega bo'lishi zarur.**

Nazorat turlari va shakli

Oraliq nazoratlar soni	2 marta
1-oraliq nazorat muddati	1-semestr bo'yicha ma'ruza va amaliy mashg'ulotlari yakunlangach belgilangan kunda
1-oraliq nazorat shakli	o'tilgan mavzular bo'yicha 30 savoldan iborat test sinovi Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar yakuni, shuningdek, mustaqil ta'lim bo'yicha bajargan topshiriqlariga qo'yilgan baholar umumlashtiriladi
2-oraliq nazorat muddati	2-semestr bo'yicha ma'ruza amaliy mashg'ulotlar yakunlangach belgilangan kunda
2-oraliq nazorat shakli	o'tilgan mavzular bo'yicha variantli savollar savol, shuningdek, mustaqil ta'lim bo'yicha bajargan topshiriqlariga

	qo'yilgan baholar umumlashtiriladi
Yakuniy nazorat shakli	Og'zaki. Fan bo'yicha o'tilgan mavzular yuzasidan 3 savoldan iborat savollar varianti tuziladi.

TALABALAR BILIMINI BAHOLASHDA QUYIDAGI MEZONLARGA AMAL QILINADI:

1-ORALIQ BAHOLASH.

Oraliq nazoratni test sinovi asosida o'tkazish mezonlari

Baho	Test savollari javob berish natijalari
“5” A'lo	to'g'ri javoblar 26-30 oraliq'ida bo'lsa
“4” Yaxshi	to'g'ri javoblar 22-25 oraliq'ida bo'lsa
“3” Qoniqarli	to'g'ri javoblar 17-21 oraliq'ida bo'lsa
“2” Qoniqarsiz	to'g'ri javoblar 17 tadan kam bo'lsa

Izoh: fanning ma'ruza mashg'ulotlari yuzasidan tuzilgan 30 savoldan tashkil topgan test sinovi o'tkaziladi.

ORALIQ NAZORATNI OG'ZAKI TURDA O'TKAZISH MEZONI

Baho	Talabalar bilimiga qo'yiladigan talablar
“5” A'lo	talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qilsa, ijodiy fikrlay olasa, mustaqil mushohada yuritsa, olgan bilimini amalda qo'llay olsa, fan (mavzu) mohiyatini tushunsa, bilsa, ifodalay olsa, aytib bersa yoki yozma ifoda etolsa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lsa
“4” Yaxshi	talaba mustaqil mushohada yuritsa, olgan bilimini amalda qo'llay olsa, fan (mavzu) mohiyatni tushunsa, bilsa, ifodalay olasa, aytib bersa yoki yozma ifoda etolsa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lsa
“3” Qoniqarli	talaba olgan bilimini amalda qo'llay olsa, fan (mavzu) mohiyatni tushunsa, bilsa, ifodalay olsa, aytib berolsa yoki yozma ifoda etolsa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lsa
“2” Qoniqarsiz	talaba fan dasturini o'zlashtirmagan bo'lsa, fan (mavzu) mohiyatini tushunmasa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lmasa

Izoh: 2-oraliq nazoratda talabalarning amaliy va mutaqil ta'lim mashg'uotlaridagi faolligi topshiriqlarni bajarishi bo'yicha baholari umumlashtirilgan holda qaydnomaga tushiriladi.

FAN BO'YICHA YAKUNIY OG'ZAKI NAZORATNI BAHOLASH

Baho	Talabalar bilimiga qo'yiladigan talablar
“5” A'lo	talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qilsa, ijodiy fikrlay olasa, mustaqil mushohada yuritsa, olgan bilimini amalda qo'llay olsa, fan (mavzu) mohiyatini tushunsa, bilsa, ifodalay olsa, aytib bersa yoki yozma ifoda etolsa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lsa
“4” Yaxshi	talaba mustaqil mushohada yuritsa, olgan bilimini amalda qo'llay olsa, fan (mavzu) mohiyatni tushunsa, bilsa, ifodalay olasa, aytib bersa yoki yozma ifoda etolsa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lsa
“3” Qoniqarli	talaba olgan bilimini amalda qo'llay olsa, fan (mavzu) mohiyatni tushunsa, bilsa, ifodalay olsa, aytib berolsa yoki yozma ifoda etolsa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lsa
“2” Qoniqarsiz	talaba fan dasturini o'zlashtirmagan bo'lsa, fan (mavzu) mohiyatini tushunmasa hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega bo'lmasa

Izoh: yakuniy nazoratda talabaga 3-savol (mavzu)dan iborat variantlar taqdim etiladi 1-2 savollar nazariy, 3-savol amaliy o'qish ahamiyatga ega bo'ladi. Talabanning savollarga javobi umumlashtirilganda arifmetik usul bilan o'rtacha baho qaydnomaga tushiriladi.

14. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar:

№	Muallif	Adabiyot nomi	Nashr yili	Adabiyotning ARMdagi shifri	Adabiyotning ARM dagi inventar raqami	ARMdagi soni	ARM imzosi
1.	Yusupova D.	Aruz vazni qoidalari va mumtoz poetika asoslari.	2019	Elektron			
2.	Yusupova D.	Aruz alifbosi	2015	Elektron			
3.	Is'hoqov Yo.	So'z san'ati so'zligi.	2014	Elektron			
4.		Alisher Navoiy: qomusiy lug'at. 1-2-jildlar.	2016	Elektron			
5.	Boltaboev H.	Sharq mumtoz poetikasi.	2008	Elektron			
6.	Nosirov O., Jamolov S., Ziyoviddinov M.	O'zbek klassik she'riyati janrlari.	1979	Elektron			
7.	Orzibekov R.	O'zbek lirik poeziyasida g'azal va musamman.	1976	Elektron			
8.	Hojiahmedov A.	Mumtoz badiiyat malohati.	1999	Elektron			
9.	Hojiahmedov A.	Aruz nazariyasi asoslari.	2018	Elektron			

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Is'hoqov Yo. Navoiy poetikasi. – T.: Fan, 1983.
2. Orzibekov R. Lirikada kichik janrlar. – T.: G'.G'ulom, 1976.
3. Rustamov A. Navoiyning badiiy mahorati. T.: Adabiyot va san'at, 1979.
4. Hojiahmedov A. Navoiy aruzi nafasati. – T. : Fan, 2006
5. Hojiahmedov A. O'zbek aruzi lug'ati. – T.: Sharq, 1998.
6. Hojiahmedov A. Maktabda aruz vaznini o'rganish. – T.: O'qituvchi, 1995.
7. Quronov D., Mamajonov Z., Sheralieva M. Adabiyotshunoslik lug'ati. – Toshkent: Akadernashr, 2013. – 406 b.

Internet saytlari

1. <http://www.kutubxona.uz>
2. <http://www.literature.uz>
3. <http://www.ziyonet.uz>
4. <http://www.alishernavoiy.uz>